Cercetări Istorice (serie nouă), XXXII, IAŞI, 2013, p. 345-354

ULTIMII ANI DIN VIAŢĂ AI REGELUI FERDINAND AL ROMÂNIEI

Ciprian-Petru POPOVICI[1]

După aprobarea Constituţiei din anul 1923, spiritele s-au mai liniştit pe scena politică a tânărului regat al României. Astfel, la începutul anului următor, s-a realizat contopirea Partidului Naţional cu Partidul Naţionalist al Poporului, condus de Nicolae Iorga[2].

Noua formaţiune politică spera să fie adusă la putere de regele Ferdinand. În acest scop, conducătorul Partidului Naţionalist al Poporului l-a invitat pe suveran la deschiderea solemnă a „Universităţii Populare" din Vălenii de Munte, programată pentru data de 1 iulie 1924.

Preocuparea lui Ferdinand de a cinsti marile personalităţi ale istoriei româneşti este demonstrată de participarea sa la ceremoniile prilejuite de aniversarea unui secol de la naşterea lui Avram Iancu. Manifestaţiile au început în data de 28 august 1924, când, în toate bisericile ortodoxe din România, s-a oficiat un parastas în memoria marelui erou ardelean. În data de 31 august a sosit cu un tren special la Ţebea regele Ferdinand, împreună cu familia. A avut loc un pelerinaj la mormântul Iancului, ale lui Ion Buteanu şi Simion Groza, tribunii săi[3].

După primirea călduroasă de care au avut parte regele şi familia sa, Octavian Goga a salutat în paginile revistei „Ţara Noastră" venirea suveranilor la mormântul lui Avram Iancu: „În decorul schimbat, un alt

---

[1] Muzeul Bucovinei, Suceava.

[2] C. I. Stan, *Preliminariile formării Partidului Naţional Ţărănesc. Fuziunea Partidului Naţional cu Partidul Naţionalist al Poporului,* în H. Dumitrescu (coord.) *Omagiu istoricului Ioan Scurtu*, Focşani, 2000, p. 279-290.

[3] P. Matei, *ASTRA şi rolul ei în cultura naţională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, 1986, p. 57.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

monarh trece astăzi pe la casa Iancului. E al nostru. Vine să-i îngenunche la groapă, simbolizând recunoştinţa unui neam”[4].

În ziua de 1 septembrie 1924, festivităţile au continuat pe muntele Găina şi la Vidra. Regele Ferdinand a decorat Batalionul 5 Vânători de munte din Abrud şi i-a acordat numele de „Avram Iancu”. Serbările s-au încheiat la Cluj, în ziua de 2 septembrie 1924[5].

La sfârşitul anului 1925, când starea sănătăţii regelui Ferdinand se înrăutăţise, liberalii au declanşat împotriva prinţului moştenitor Carol o furibundă campanie de presă, dorind să scape de un adversar primejdios, care nu ar fi continuat politica tatălui său.

În acest fel, în decembrie 1925, se ajunge la o nouă complicaţie în cadrul membrilor familiei regale, când Carol renunţa, în mod definitiv şi irevocabil, „la toate drepturile, titlurile şi prerogativele de care, în virtutea Constituţiei şi a statutului Casei Regale, m-am bucurat până azi ca principe moştenitor al României şi ca membru al familiei domnitoare. Renunţ, totodată, la drepturile ce mi-ar reveni prin legile ţării asupra fiului şi averii sale”. Carol se angaja ca, în răstimp de zece ani, „să nu mă întorc fără autorizaţia suveranului”[6].

Pentru rezolvarea acestei probleme, în ziua de 31 decembrie 1925 regele Ferdinand a convocat la Sinaia, Consiliul de Coroană. Au fost prezenţi şefii tuturor partidelor politice, preşedinţii corpurilor legiuitoare, foştii prim-miniştri, generalul Constantin Coandă, Al. Vaida Voevod, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Gheorghe Buzdugan, patriarhul Elie Miron Cristea şi generalul Constantin Prezan.

Înainte de începerea Consiliului de Coroană, şefii partidelor politice au fost primiţi separat de Ferdinand în audienţă, pentru a-i informa în legătură cu motivul convocării, chiar în ultima zi a anului, şi a le aduce la cunoştinţă scrisoarea de renunţare la tron a prinţului Carol.

Cu ocazia audienţei pe care şeful statului i-a acordat-o, N. Iorga a insistat să-l convingă în legătură cu organizarea unui nou demers pe lângă Carol, încercând să-l determine să revină asupra deciziei. La finalul discuţiei,

[4] O. Goga, *Mustul care fierbe*, ediţie de T. Vârgolici, Bucureşti, 1992, p. 226.

[5] C. I. Stan, *Regele Ferdinand I „Întregitorul”(1914-1927)*, Bucureşti, 2003, p. 201.

[6] *Acte şi corespondenţă relative la renunţările la tron ale fostului prinţ moştenitor*, Bucureşti, 1926, p. 15-16.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

marele istoric a spus: „Sunteți victima celei mai mari prostii care s-a făcut vreodată în această țară”[7].

Chiar şi unii membri ai familiei regale erau adepții unui nou demers pe lângă Carol. Astfel, principesa Elena a cerut să i se acorde soțului ei încă o şansă şi s-a oferit să plece la Milano, ca să-l convingă să se întoarcă în țară, dar propunerea ei a fost respinsă. Nu doar Ferdinand, dar nici regina Maria nu mai era dispusă la compromisuri. Prințul Nicolae îşi prezenta în jurnalul său poziția astfel: „Cu mare durere părinții şi-au dat seama că de data asta Carol a întins prea mult coarda şi au hotărât să termine cu totul, o dată pentru totdeauna, ținând seama de interesele țării”[8].

Problema a fost rezolvată prin recunoaşterea succesiunii la tronul României a principelui Mihai, Ferdinand urmărind să pună partidele politice în fața faptului împlinit, dorind o rezolvare cât mai rapidă a chestiunii şi potrivit intereselor sale. Relevând acest lucru, unul dintre participanții la Consiliul de Coroană, patriarhul Miron Cristea, arată în memoriile sale: „Era o deprimare generală... ca la prohod. Regele face o scurtă introducere, apoi citeşte hotărârea sa nestrămutată că îi primeşte abdicarea şi roagă pe toți a-i sta în ajutor ca să facă formele legale în linişte”[9].

În ziua de 3 ianuarie 1926, cu prilejul unei consfătuiri intime la Sinaia, la care au participat regele Ferdinand, frații Ion Vintilă şi Dinu Brătianu, Al. Constantinescu, I. G. Duca şi G. Mârzescu, s-a constituit Regența, formată din patriarhul Miron Cristea, Gh. Buzdugan, preşedintele Înaltei Curți de Casație şi Justiție, precum şi prințul Nicolae. Noul organism politic se afla clar sub influența PNL, mai ales a şefului său. Comentând această situație, scriitoarea engleză Martha Solon consemna: „Graba într-adevăr cu care instituția Regenței fusese decisă şi compoziția sa părea dintre cele mai suspecte opoziției. Ele lăsau să se creadă, ca şi de altfel darea la o parte a Reginei Maria, că guvernul voise să constituie un organism docil şi supus

[7] N. Iorga, *Memorii*, vol. IV, București, 1920, p. 79-80; D. Nobilescu, *Restaurația*, Cluj-Napoca, 1933, p. 34.

[8] Prințul Nicolae de Hohenzollern, *În umbra coroanei României. Documente, amintiri și comentarii*, ediție de Gh. Buzatu, S. Cheptea, S. Pârvu, Iaşi, 1991, p. 101.

[9] E. Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895-1937)*, ediție de Maria şi Pamfil Bilțiu, Cluj-Napoca, 1999, p. 101-102.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

influenței sale, astfel părea acest consiliu compus dintr-un adolescent şi doi bătrâni”[10].

La 28 martie 1926, regele Ferdinand i-a primit în audiență pe Al. Averescu, N. Iorga şi Ion Mihalache, conducătorii Partidului Poporului, Partidului Național, respectiv Partidului Țărănesc, avansând ideea realizării unui guvern de uniune națională, sperând astfel că va putea pune capăt frământărilor politice. N. Iorga a propus pentru funcția de prim-ministru pe Iuliu Maniu, în timp ce Al. Averescu a pus în discuție problema înfăptuirii fuziunii imediate şi fără condiții a celor trei partide, dar imposibil de realizat în acele momente.

Pentru că nu au ajuns la nici un acord, Ferdinand i-a primit, din nou, în audiență pe cei trei oameni politici, dar aceştia au prezentat şefului statului liste separate de guvern. Martor al evenimentelor, Armand Călinescu prezenta în jurnalul său modul cum se derulau negocierile între naționali şi țărănişti: „Discuția a urmat până noaptea târziu. Țărăniştii fac un sacrificiu spre a uşura încheierea colaborării. Ei pretindeau înainte Ministerul de Interne pentru dr. N. Lupu, naționalii se opuneau. Țărăniştii cedează acum; totuşi Maniu se menține la punctul său de vedere. Simțeam partida pierdută. Am întocmit şi noi în grabă, în mijlocul hazului general, o listă de miniştri”[11].

În momentul desfăşurării negocierilor, Al. Averescu a fost chemat la Ferdinand şi însărcinat de către acesta cu formarea guvernului. Regele a recurs la această soluție fiind sfătuit de Ion I. C. Brătianu, care căuta să-şi mențină dominația asupra vieții politice şi după părăsirea puterii.

După constituirea noului guvern, la Ministerul Cultelor şi Artelor a fost desemnat secretar general tânărul gazetar Nichifor Crainic. El a trebuit să se prezinte în audiență la rege, care l-a primit cu cordialitate: „M-a aşezat lângă dânsul aşa de aproape că abia mă puteam feri să nu-i ating genunchii. Trăsăturile feței sale erau extraordinar de fine şi de nobile, cu totul altfel de

[10] M. Solon, *Amorurile unui rege*, Bucureşti, 1997, p. 96.

[11] A. Călinescu, *Însemnări politice 1916-1939*, ediție de Al. Gh. Savu, Bucureşti, 1990, p. 53-54.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

cum îl arată grosolanele fotografii oficiale. M-a pus să-i povestesc toată viața mea de până atunci. La fiecare etapă mă întreba: Şi pe urmă?"[12].

Cu toate măsurile întreprinse de noul cabinet, în care Octavian Goga era ministru de interne, adversar al lui Carol, în țară s-au răspândit numeroase zvonuri, potrivit cărora fostul prinț moştenitor plănuia să revină în patrie şi să organizeze o lovitură de stat.

Pentru a lămuri această situație, Ferdinand s-a întâlnit la Paris, în august 1926, cu fiul său, Carol. Potrivit unei scrisori trimise de rege soției sale, Carol, după ce şi-a regăsit tatăl, „primul gest a fost să-mi sărute amândouă mâinile (...), iar ochii îi erau plini de lacrimi (...), este absolut la curent cu toate treburile din România şi le judecă pătimaş"[13]. El cerea suveranului să aprobe despărțirea de soția sa, „pentru a-i uşura situația"[14].

Ferdinand s-a deplasat în Franța pentru o cură balneară la Vichy, deoarece în primăvara anului 1926 s-a observat o înrăutățire a stării sale de sănătate. Faptul că slăbea repede a fost pus, de către doctorul său personal Romalo, pe seama supărării, ca urmare a renunțării la tron a fiului său La sugestia reginei Maria şi a lui Ion I. C. Brătianu, a fost consultat şi doctorul Mamulea, care a constatat „o malfuncționare a intestinelor, a presupus chiar o tumoare malignă", comunicând reginei că se impunea consultarea unui specialist în rectoscopie, doctorul Bensaude din Paris[15].

În capitala Franței a fost solicitat doctorul Lable, care a consultat superficial pacientul şi a confirmat diagnosticul pus de Romalo, acela de diabet. Nu s-au efectuat analize complexe, sub motivul că Ferdinand suferă de hemoroizi.

După ce doctorul Mamulea devine medicul personal al lui Ferdinand, au mai fost consultați şi alți specialişti ca Bensaude şi Hartman, dar starea sănătății suveranului a continuat să se înrăutățească de la zi la zi[16].

---

[12] N. Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii*, vol. I, ediție de N. Lemnaru, Bucureşti, 1991, p. 193-194.

[13] C. I. Stan, *op. cit.*, 2003, p. 213.

[14] Paul de România, *Carol al II-lea. Rege al României*, Bucureşti, 1991, p. 115.

[15] E. Brătianu, I. I. C. Brătianu, *Memorii involuntare*, Bucureşti, 1999, p. 93.

[16] A. M. Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România*, vol. II, *Eşecul democrației române*, Bucureşti, 2001, p. 263.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

În timp ce Carol se întâlnea la Paris în octombrie 1926 cu mama sa, regele Ferdinand a fost supus unei operații de extirpare a intestinului gros. El a aflat cu tristețe că fiul său uneltea să revină în țară, spre a răsturna Regența deja constituită. Din aceste motive, la 28 noiembrie 1926, Ferdinand a adresat o scrisoare lui Al. Averescu, în care îşi exprima mâhnirea că unii s-au folosit de boala sa „pentru a pune în discuție principii care alcătuiesc însuşi temeiul dinastic al monarhilor şi care nu îngăduie ca soarta Coroanei să fie lăsată la voia schimbătoare a nimănui"[17].

La 10 octombrie 1926 a fost constituit Partidul Național Țărănesc prin fuziunea Partidului Național şi Partidul Țărănesc, fapt socotit ca pozitiv de regele Ferdinand. El a salutat acest act, considerându-l un pas important în procesul de reîntoarcere la sistemul bipartid şi spera să se permită crearea unui guvern de „uniune națională", în vederea pacificării spiritelor[18].

În primele luni ale anului 1927 se constată o ameliorare a stării sănătății regelui Ferdinand. La 18 februarie 1927, Octavian Goga scrie soției sale că a aflat de la generalul Averescu „că după opinia doctorilor, până peste trei-patru ani nu poate fi vorba de un deznodământ. A terminat cura cu radiu, va mai face acum numai injecții. A suportat bine, Averescu e foarte mândru, zice că a dat o mare bătălie de succes"[19].

Starea de bine a regelui nu a ținut mult datorită unei răceli. Potrivit fiului său, prințul Nicolae, „preotul l-a iertat de păcate, l-a primit din nou în sânul bisericii catolice şi l-a împărtăşit. Faptul că fusese excomunicat pentru că-şi botezase copiii în religie ortodoxă, reprezenta una dintre marile lui dureri"[20].

După ce s-au făcut intervenții asupra ridicării excomunicării, biserica catolică a decis reprimirea lui Ferdinand în rândurile sale: „Abia în aprilie 1927 şi în faşa morții, biserica s-a mai muiat şi Papa a trimis un prelat la

---

[17] M. Solon, *op. cit.*, p. 82-83.

[18] I. Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, ediția a II-a, Bucureşti, 1994, p. 52.

[19] Gh. I. Bodea, *Mausoleul iubirii. Corespondență Octavian Goga-Veturia Goga*, Bucureşti, 1997, p. 272.

[20] Prințul Nicolae de Hohenzollern, *op. cit.*, p. 55.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

Bucureşti cu iertarea deplină şi cu binecuvântarea apostolică"[21]. Reprezentantul statului român care s-a deplasat la Vatican pentru semnarea Concordatului a fost Vasile Goldiş. Acesta a fost acuzat că a grăbit semnarea ca urmare a devotamentului său față de rege[22].

După ce a fost rezolvată problema excomunicării, Ferdinand i-a solicitat lui Al. Averescu să formeze un guvern de uniune națională. La câteva zile, suveranul a trimis prin C. Hiott şefilor partidelor politice, Iuliu Maniu, Ion I. C. Brătianu, N. Iorga şi A. C. Cuza o scrisoare identică, cerându-le să contribuie la formarea unui asemenea cabinet.

Pentru că Averescu nu a reuşit să formeze un nou guvern, la 4 iunie 1927, de la reşedința sa de la Scroviştea, Ferdinand i-a încredințat puterea lui Barbu Ştirbei, care a alcătuit un cabinet eterogen, întrucât membrii lui făceau parte din mai multe partide politice. În jurul noului premier s-a creat o adevărată camarilă, inexistentă pe vremea regelui Carol I. Graba cu care s-a constituit noul cabinet a fost consecința evoluției rapide a bolii regelui Ferdinand, moartea sa fiind aşteptată de toată lumea. Şeful statului a expediat, la 10 iunie 1927, o scrisoare lui Barbu Ştirbei, prin care îi cerea premierului să nu permită întoarcerea lui Carol: „Spre a nu tulbura liniştea țării, m-am oprit de la mulțumirea sufletească de a-l revedea şi în acelaşi sentiment, cer ca să nu se mai întoarcă în țară decât, precum s-a legat, când autoritățile legale îi vor îngădui"[23].

Aşa cum era de aşteptat, guvernul Ştirbei a reprezentat o etapă de tranziție spre unul condus de Ion I. C. Brătianu. La depunerea jurământului de către noul cabinet la Scroviştea, atmosfera era extrem de tristă: „Pe scară, prin culoare miroase deja a mort. Regele ne aşteaptă sus pe terasă, întins în vederea lacului pe un scaun lung de paie; pe fața lui de ceară numai ochii mai aveau viață (...), fiecare mişcare, fiecare gest al nenorocitului trăda apropiatul sfârşit". Ferdinand le-a spus următoarele: „Eu am făcut ce am putut şi mi-am iubit țara. Unire, unire. Căci numai aşa veți putea răzbi. Să aveți grijă de toate. (...) Cuvintele muribundului cădeau încet şi greu în tăcerea ce ne înconjura. (...) Scena era tragică: acest Rege care nu ştiuse să fie la înălțimea

[21] C. Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. VIII/7 (1926-1930), ediție de S. Neagoe, Bucureşti, 1997, p. 73.

[22] V. Anania, *Acțiunea catolicismului în România interbelică*, Bucureşti, 1992, p. 57.

[23] C. Neagu, D. Marinescu, *Fapte din umbră*, vol. III, Bucureşti, 1980, p. 53.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

soartei lui îşi răscumpăra toate păcatele prin stoicismul cu care îşi înscăuna Ministerul funeraliilor sale”[24].

Au avut loc alegeri parlamentare în zilele de 7 şi 10 iulie 1927 care au dat câştig de cauză reprezentanților PNL. Apoi, Corpurile Legiuitoare au fost convocate pentru ziua de 19 iulie 1927 pentru validarea numărului minim de jumătate plus unu din numărul mandatelor. Câteva ore mai târziu, la 20 iulie, s-a anunțat printr-un comunicat oficial că regele a murit la orele 2 şi 15 minute. Prințul Nicolae avansează în memoriile sale ideea că Ferdinand a încetat din viață încă din 18 iulie 1927, spre dimineață[25]. N. Iorga indica peste ani că moartea suveranului s-a produs în data de 19 iulie 1927[26]. Armand Călinescu afirmă în însemnările sale politice: „S-a şoptit stăruitor că regele ar fi murit cu câteva zile înainte şi că lucrul a fost tăinuit pentru a nu se ivi complicații din lipsa unui Parlament legalmente constituit”[27].

Ceea ce aflăm din memoriile lui N. Iorga referitor la ultimele zile din viață ale regelui Ferdinand sunt din informațiile aflate de autor de la terți: „Acuma, după deschiderea Parlamentului, pe Rege îl pot lăsa să moară. Stă toată ziua în cortul din fața Palatului de la Sinaia. Un mort: abia poate să vorbească. Unele doamne de la Curte au oroare şi îl evită”[28].

Stelian Popescu consemna în jurnalul său că a plecat imediat la Sinaia, să constate, ca ministru de justiție, moartea regelui Ferdinand. Când a ajuns la destinație la ora 6 şi 30 de minute, regele murise deja şi „era întins pe pat, îmbrăcat deja într-o uniformă de vânători de munte, care mai pe urmă a fost tăiată de medicul legist, fiindcă după răcirea cadavrului nu se mai putea scoate de pe corp şi astfel s-a putut face îmbălsămarea.

După îmbălsămare, a fost cu greu îmbrăcat într-o uniformă de cavalerie (...). După îmbălsămare corpul a fost expus pe un catafalc în holul Palatului”[29].

[24] C. Argetoianu, *op. cit.*, p. 143.

[25] Prințul Nicolae de Hohenzollern, *op. cit.*, p. 37.

[26] N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. X, Bucureşti, 1939, p. 455.

[27] A. Călinescu, *op. cit.*, p. 70.

[28] N. Iorga, *Memorii*, vol. V, Bucureşti, p. 234.

[29] S. Popescu, *Amintiri*, ediție de I. Opriş, Bucureşti, 2000, p. 239.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

Şi Raoul Bossy descrie înfăţişarea lui Ferdinand după moarte: „În strâmtul său culcuş, cu faţa răbojită de cutele ultimelor suferinţe, bătrânul Domnitor ajunsese în sfârşit la limanul liniştei. Capul îi era legat sub bărbie cu un fular de mătase. Paloarea feţei lui slăbite accentua parcă toată fineţea aristocratică a trăsăturilor sale”[30].

În privinţa cauzei morţii, medicul Severeanu a stabilit următoarele: „un neoplasm la partea de jos a intestinului gros (...). Din cauză că afecţiunea a fost întârziată şi ocupa o regiune a intestinului foarte dificil de a fi îngrijit, nici nu se putea opera.

Aplicarea Radiului în doză masivă abia a putut prelungi viaţa pacientului, dar care, tot din împrejurarea că leziunea era prea sus, prin urmare imposibil a se vedea locul unde se aplică Radiul, precum şi din cauză că infecţiunea se generalizase, ţara a pierdut pe marele Rege Ferdinand”[31].

În astfel de situaţii, o consecinţă firească a fost şi citirea testamentului şi codiciliului. Ultimul a fost întocmit la 11 ianuarie 1926. El subliniază că renunţarea la tron a principelui Carol a fost o încercare pentru familia regală. Suveranul sublinia că măsurile întreprinse au fost impuse „de interesele Statului şi ale Coroanei” şi de aceea a adus unele modificări testamentare. Astfel, partea sa de moştenire din moşia Sinaia-Predeal, castelul Peleş, celelalte castele, clădiri şi stabilimente, precum şi clădirile din Bucureşti „care-i sunt absolut necesare viitorului Rege, să revie urmaşului meu pe Tronul României din Familia mea, iar în timpul minorităţii sale să se bucure de folosinţa şi de veniturile lor iubita mea soţie Regina Maria.

Voesc ca partea rezervată ce se cuvine fiului meu Carol s-o primească în bani şi efecte. Luând aceste noi dispoziţiuni, potrivit dorinţei ce întotdeauna am avut de a spori mijloacele noului Rege al României, rog cerul ca să ajute pe iubitul meu fiu Carol în noua viaţă ce singur şi împotriva voinţei noastre şi-a ales-o şi să facă urmările acestei alegeri cât mai uşoare pentru el şi pentru ţară”[32].

---

[30] R. Bossy, *Amintiri din viaţa diplomatică (1918-1940)*, vol. I (1918-1937), ediţie de S. Neagoe, Bucureşti, 1993, p. 125.

[31] C. D. Severeanu, *Din amintirile mele (1853-1929)*, vol. II, Bucureşti, 1929, p. 86.

[32] M. Solon, *op. cit.*, p. 83-84.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

După ce Stelian Popescu a întocmit actele de deces ale regelui Ferdinand, corpul fostului monarh a fost dus cu un tren special la Bucureşti, fiind expus timp de două zile în marele salon de la Palatul Cotroceni, pe unde au trecut mii de oameni care i-au adus un ultim omagiu[33].

În ziua de 23 iulie 1927, regele întregitor de ţară a fost înmormântat modest, aşa cum şi-a dorit, „cu o pompă vană şi rece"[34], în biserica mănăstirii Curtea de Argeş, alături de unchiul său Carol I şi de mătuşa sa Elisabeta.

Marele absent al ceremoniilor funebre a fost Carol. Elena Lupescu arăta în memoriile sale: „Când a venit vestea că Regele Ferdinand este grav bolnav şi situaţia e disperată, Carol a fost cuprins de o adâncă durere. S-a rugat mult să-i fie îngăduit să meargă la Bucureşti. Şi eu însămi m-am rugat de dânşii să i se permită să îngenuncheze lângă patul tatălui său şi să-şi ia rămas bun. Nu se putea însă. Cu sânge rece a fost oprit să plece. A fost chiar ameninţat că dacă va încerca să intre în ţară, va fi oprit la graniţă"[35].

Martor al evenimentelor, marele ziarist Pamfil Şeicaru scria peste ani: „La moartea Regelui Ferdinand, pentru Ionel Brătianu se punea, în tot dramaticul ei complex, problema viabilităţii monarhiei, pe care încerca să o salveze. El vedea clar că întoarcerea prinţului Carol şi proclamarea lui ca rege ar zdruncina bazele morale ale monarhiei"[36].

KING FERDINAND'S OF ROMANIA LAST YEARS OF LIFE
(Abstract)

This article illustrates the last few years of King Ferdinand's life, as tossed as his entire reign. Although he used to suffer from ill health from the time of World War I, the King tried to be a factor of stability on the Romanian political stage, but he was constantly put to shade by the Liberal leader, Ion I. C. Brătianu. Additionally, the issue of Prince Carol's abdication also aroused. The sole consolation at the end of his reign was his reconciliation with the Catholic Church, transposed in the Vatican Concordat.

[33] I. Scurtu, *Regele Ferdinand (1914-1927). Activitatea politică*, Bucureşti, 1995, p. 120-121.

[34] N. Iorga, *Supt trei regi*, Bucureşti, 1932, p. 356.

[35] E. Lupescu, *Memoriile doamnei Elena Lupescu,* Bucureşti, 1928, p. 19-20.

[36] P. Şeicaru, *Istoria partidelor naţional, ţărănist şi naţional ţărănist*, Bucureşti, 1963, p. 314.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro